



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96

E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Департаменти (управління) освіти і науки
обласних, Київської міської державних
адміністрацій

Заклади післядипломної педагогічної освіти

Щодо організації освітньої
діяльності з протидії торгівлі людьми

Шановні колеги!

На виконання Закону України «Про протидію торгівлі людьми» від 20 вересня 2011 року № 3739-VI у Міністерстві 28 лютого цього року відбувся Круглий стіл за результатами Всеукраїнського моніторингового дослідження стану виконання законодавства щодо протидії торгівлі людьми у системі освіти.

З метою формування та розвитку особистості, яка вміє оптимально вирішувати складні питання своєї життєдіяльності, успішно досягати індивідуальних та суспільних цілей, вибудовувати соціально очікувані моделі поведінки свідомого громадянина, а також конструктивні стратегії поведінки у небезпечних ситуаціях, формуванню негативного ставлення та запобігання до явища торгівлі людьми та пов'язаних із ним злочинами, надсилаємо для використання в роботі висновки та рекомендації учасників Круглого столу і просимо довести їх до керівників та педагогічних працівників закладів освіти.

В профілактичній діяльності можна скористатися інформаційними матеріалами, що розміщені на сайті Міністерства освіти і науки України. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robota-ta-zahist-prav-ditini/protidiya-torgivli-lyudmi>

Додаток: Висновки та рекомендації на 7 арк.

З повагою
Перший Заступник Міністра

Павло ХОБЗЕЙ

Березіна Н.О. 481-32-31

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
№1/9-125 від 07.03.2019



Висновки та рекомендації
учасників Круглого столу за результатами дослідження щодо стану
виконання законодавства у сфері протидії торгівлі людьми у системі
освіти

Висновки.

Торгівля людьми є однією з найганебніших форм порушення основних прав і свобод людини, що суперечить міжнародним нормам та Конституції України. Проте це явище було і залишається актуальною проблемою для України. Сучасні форми експлуатації та нові виклики, що їх переживає світ і Україна, зокрема, створюють загрозу потрапляння у ситуацію торгівлі людьми практично всіх соціальних груп населення. Низка факторів, а саме: збройний конфлікт на Сході країни, підвищення рівня мобільності населення, економічна нестабільність, зростання рівня безробіття, на жаль, сприяють поширенню учинення цього злочину. Незалежно від виду експлуатації, торгівля людьми має тяжкі, а часом фатальні наслідки для постраждалих осіб. Комплексний підхід до боротьби з торгівлею людьми передбачає попередження торгівлі людьми, переслідування осіб, які вчиняють цей злочин або сприяють його вчиненню, а також захист прав осіб, постраждалих від торгівлі людьми.

За результатами дослідження щодо стану виконання законодавства у сфері протидії торгівлі людьми у системі освіти було з'ясовано наступне.

Міністерство освіти і науки України з метою підвищення рівня громадянської та професійної компетентності, відповідно до статті 5 Закону України «Про протидію торгівлі людьми», у межах своїх повноважень здійснює заходи з підвищення рівня обізнаності фахівців органів управління освітою і наукою всіх рівнів, керівників, педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів освіти, батьків, інших законних представників, та осіб, які постійно контактують із дітьми, щодо протидії торгівлі дітьми, зокрема з питань: масштаби та сучасний стан торгівлі людьми, зокрема дітьми, у світі та в Україні; міжнародне та національне законодавство з протидії торгівлі людьми; причини торгівлі людьми, особливо дітьми, в Україні; основні ознаки та етапи торгівлі людьми; потенційні групи ризику; основні ознаки експлуатації дітей та дитячої праці; наслідки торгівлі людьми для суспільства в цілому і особи зокрема; суть превентивної роботи із попередження та протидії торгівлі людьми; особливості роботи з учнями та батьками у навчальних закладах загальної середньої освіти щодо попередження та протидії торгівлі людьми; специфіку впровадження програм превентивної роботи з питань попередження та протидії торгівлі людьми, зокрема дітьми.

До того ж, Міністерством освіти і науки України розроблено законодавчі акти, які регулюють суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, права та обов'язки фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а саме:

1. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року гарантує повагу людської гідності; захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства та експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувачам освіти.

2. У Законі України «Про дошкільну освіту» від 11 липня 2001 року (редакція від 13 жовтня 2018 року) зазначено, що заклад дошкільної освіти створює безпечні та нешкідливі умови розвитку, виховання та навчання дітей, режим роботи, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я відповідно до санітарно-гігієнічних вимог та забезпечує їх дотримання; сприяє збереженню та зміцненню здоров'я, розумовому, психологічному і фізичному розвитку дітей.

3. Законом України «Про загальну середню освіту» від 13 травня 1999 року (редакція від 13 жовтня 2018 року) передбачено заборону дискримінації у сфері загальної середньої освіти, тобто, жодна особа не може зазнавати будь-яких форм дискримінації, зокрема мати привілеї чи обмеження в освітньому процесі, бути обмежена у праві брати участь у заходах, що проводяться в закладі освіти.

4. Закон України «Про позашкільну освіту» від 22 червня 2000 року (редакція від 13 жовтня 2018 року) забезпечує формування у вихованців, учнів і слухачів свідомого й відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих, навичок безпечної поведінки.

5. Закон України «Про професійно-технічну освіту» від 10 лютого 1998 року (редакція від 13 жовтня 2018 року) гарантує захист здобувачів освіти під час освітнього процесу від будь-яких форм фізичного і психічного насильства, приниження честі та гідності, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувачам освіти.

6. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року (редакція від 25 липня 2018 року) гарантує здобувачам освіти захист від будь-яких форм експлуатації, фізичного та психічного насильства.

Як свідчить аналітика дослідження, в департаментах (управліннях) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій, відділах освіти районного рівня та ОТГ, розроблені та виконуються плани заходів щодо виконання законодавчих актів України стосовно протидії торгівлі людьми.

Так, більшість керівників органів управління освітою та закладів освіти наголосили, що на виконання наказу МОН від 08.04.2016 № 405 «Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки щодо протидії торгівлі людьми на період до 2020 року», в межах своїх повноважень беруть участь у діяльності міжвідомчих робочих груп, регіональних координаційних рад, проведенні державних і регіональних освітніх акцій та інформаційних кампаній до 30 липня - Всесвітній день протидії торгівлі людьми; 18 жовтня - Європейський день боротьби з торгівлею людьми; 2 грудня - Міжнародний день за відміну рабства; 10 грудня - Міжнародний день захисту прав людини тощо; виготовленні інформаційної продукції, проведенні комплексних соціологічних досліджень щодо явища торгівлі людьми.

Керівники закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, вказали, що заклади освіти загалом та частково забезпечені методичними матеріалами у сфері протидії

торгівлі людьми, до того ж існуючі методичні матеріали у сфері протидії торгівлі людьми за своєю кількістю, періодичністю, рівнем вимог і різноманітністю загалом відповідають потребам освіти. Разом з тим, керівники закладів фахової передвищої та вищої освіти тільки на 59 % задоволені кількістю та відповідністю методичних матеріалів потребам сучасної вищої освіти.

Значна кількість респондентів зазначають, що фахівцями їх закладів/установ (на обласному, районному рівні та у закладах фахової передвищої та вищої освіти) розроблені інформаційно-методичні рекомендації, тематичні розробки (тощо) з питань протидії торгівлі людьми та підвищення рівня обізнаності учасників освітнього процесу щодо протидії торгівлі людьми; а впродовж 2016-2018 років в закладах освіти поширювалася інформація про злочини щодо торгівлі людьми шляхом розповсюдження тематичної друкованої продукції: листівки, брошури, буклети, пам'ятки. Разом з тим учасники освітнього процесу ще недостатньо обізнані з ризиками потрапляння у ситуації, пов'язані з цим негативним явищем. На жаль, схильність до ризикованої поведінки спостерігається не лише серед дорослого населення, але й серед дітей та молоді, особливо серед здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

За результатами опитування було з'ясовано, що для підвищення рівня обізнаності дітей та молоді щодо протидії торгівлі людьми фахівцями проведено 76 952 заходи. Серед форм роботи, які були запропоновані респондентам, обрано інформаційно-консультативні, просвітницькі заходи (бесіди, консультування, висвітлення у ЗМІ) та семінари, вебінари, круглі столи тощо.

Переважна більшість респондентів зазначила, що у закладах освіти постійно проводяться дослідження/опитування з метою визначення вразливості та рівня обізнаності учасників освітнього процесу щодо явища торгівлі людьми.

Аналіз дослідження дає право констатувати, що на виконання постанови Кабінету Міністрів України №111 від 24.02.2016 року, Плану заходів Міністерства освіти і науки щодо протидії торгівлі людьми на період до 2020 року, затвердженого наказом від 08.04.2016 № 405, в закладах освіти за сприяння Українського фонду «Благополуччя дітей та Представництва Міжнародної організації з міграцій (МОМ) в Україні впроваджується програма виховних заходів з попередження торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція», яка пропагує новітні засоби технологічного забезпечення виховного процесу та є системою профілактики торгівлі людьми шляхом формування в учнівській молоді внутрішнього ціннісного стрижня та необхідних життєвих навичок.

Основною формою впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» серед учнів були виховні заходи, зокрема: в рамках виховних годин класного керівника (куратора) програму впроваджували в 1023 закладах освіти (70,9%), за допомогою окремих виховних заходів (тематичних днів/тижнів, конкурсів, змагань, дискусій, зустрічей з фахівцями тощо) – в 882 закладах (61,1%), в рамках годин психолога – у 843 закладах (58,4%). В якості цілісного тренінгового курсу програму впровадили 264 заклади (18,4%), факультативного курсу – 112 закладів (7,8%).

Представники переважної більшості закладів освіти високо оцінюють результати впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» та вважають доцільним її подальше застосування.

З метою підвищення рівня обізнаності учасників освітнього процесу у закладах освіти України впроваджуються курси/спецкурси щодо протидії торгівлі людьми, якими було охоплено 107 608 здобувачів освіти (47877 хлопців та 59731 дівчат).

На офіційному сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України створено електронний банк даних курсів (спецкурсів), які впроваджуються у вищих закладах освіти та в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Згідно із відповідями респондентів, за період із 2016 по 2018 роки, 19 537 педагогічних працівників отримали підвищення кваліфікації з питань протидії торгівлі людьми. Разом з цим респонденти зазначали, що їм бракує знань, доступу до достовірних джерел інформації із означеної проблеми. Так, керівники закладів професійної (професійно-технічної) освіти зазначили, що є проблеми із підвищення кваліфікації педагогів з питань протидії торгівлі людьми, через відсутність курсів із означеної тематики (відповідне навчання пройшло всього 613 осіб (68 чоловіків та 545 жінок), кількість інформаційних тренінгів, занять, круглих столів для майстрів виробничого навчання також є недостатньою.

Залучення фахових міжнародних та громадських організацій до співпраці у сфері протидії торгівлі людьми та забезпечення закладів освіти інформаційно-методичними матеріалами із означених питань є дієвим механізмом у реалізації Закону України «Про протидію торгівлі людьми» від 20 вересня 2011 року № 3739-VI, сприяє зростанню рівня громадянської та професійної компетентності здобувачів освіти, педагогічних працівників та батьківської громадськості, прискорює можливість створення превентивного освітнього простору у закладі освіти щодо потрапляння осіб, особливо дітей, у ситуації торгівлі людьми.

Безпосередньо Координатором проектів ОБСЄ в Україні у співпраці із ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» розроблено спецкурс «Протидія торгівлі людьми в Україні», який пропонується як складова навчального плану (варіативної частини) закладів післядипломної педагогічної освіти (в рамках підвищення кваліфікації педагогічних працівників) з метою ознайомлення керівників та педагогічних працівників закладів з поняттям «торгівля людьми» – його сутністю, чинниками, масштабами та наслідками; нормативно-правовою базою з протидії торгівлі людьми в Україні і світі та її кореляцією з нормативними документами про діяльність державного органу чи організації (установи); з процесом ідентифікації постраждалих від торгівлі людьми, зокрема дітьми, особливостями індивідуальної роботи з постраждалими та їх сім'ями і надання необхідної допомоги, а також з основними принципами та компонентами Національного механізму взаємодії для надання допомоги постраждалим.

Зокрема, за підтримки Представництва Міжнародної організації з міграцій (МОМ) в Україні проводилась інформаційно-просвітницька робота щодо підвищення обізнаності вразливих категорій учнів, які навчаються в професійних (професійно-технічних) закладах освіти та проживають у

гуртожитках, щодо безпечної міграції та працевлаштування, а також відбувалося навчання вихователів гуртожитків та лідерів учнівського самоврядування у якості тренерів з питань запобігання торгівлі людьми.

Національною тренерською мережею та фахівцями ГО «Ла Страда - Україна» проводилися освітні заходи для педагогічних працівників, учнів та студентів, дітей із групи ризику та батьківської громадськості за тематикою: профілактика торгівлі людьми, адаптація учасників освітнього процесу закладу освіти в умовах конфлікту в Україні, вирішення конфліктів мирним шляхом, протидія насильству, правила безпечної поведінки, права дитини, безпечне користування інформаційно-комунікаційними технологіями, зокрема глобальною мережею Інтернет, гендерна культура тощо.

Співпраця із громадським сектором сприяє підвищенню рівня обізнаності здобувачів освіти в питаннях протидії та убезпечення потрапляння в ситуацію торгівлі людьми про це зазначили у своїх відповідях більшість керівників районних методичних кабінетів, закладів післядипломної педагогічної, фахової передвищої, вищої, професійної (професійно-технічної), загальної середньої освіти. Водночас вони вказали, що кількість громадських організацій регіонального та місцевого рівня є недостатньою.

Робота, спрямована на запобігання експлуатації і торгівлі людьми в Україні, має містити ґрунтовний матеріал для проведення просвітницької діяльності з учасниками освітнього процесу, забезпечувати доступність інформації та матеріалів державного і міжнародного законодавства щодо торгівлі людьми, сприяти ефективному використанню правової системи для захисту прав громадян.

Рекомендації.

За результатами Круглого столу та з метою належного виконання статей 7, 9, 20, 21, 22, 23, 24 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» від 20 вересня 2011 року № 3739-VI, рекомендуємо наступне:

- продовжувати включати до програм підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації педагогічних працівників інститутів післядипломної педагогічної освіти курси, лекції та практичні заняття з питань протидії торгівлі людьми, зокрема, використання електронного курсу «Основи протидії торгівлі людьми» (режим доступу: www.ctcourse.org.ua);
- поповнювати власні електронні ресурси та електронний банк даних курсів (спекурсів) на сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН (розділ «Діяльність. Захист прав людини»: <http://www.imzo.gov.ua/protidiya-torgivli-lyudmi>);

- створювати умови для розвитку особистості учня, його життєвих компетентностей шляхом впровадження виховної програми для учнів 7-10 класів з питань протидії торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» у формі проведення тематичних виховних годин (16-19 годин навчального року для кожного класу);
- впроваджувати гуртки та факультативи для учнів 7 – 10 класів закладів загальної середньої освіти «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» (лист МОН № 1/9-413 від 27.07.2017);
- проводити інформаційні кампанії до 30 липня - Всесвітнього дня протидії торгівлі людьми; 18 жовтня - Європейського дня боротьби з торгівлею людьми; 2 грудня - Міжнародного дня за відміну рабства; 10 грудня - Міжнародного дня захисту прав людини;
- розвивати співробітництво із громадськими та міжнародними організаціями і фондами, широко використовувати досвід у запобіганні та протидії торгівлі дітьми та їх комерційній і сексуальній експлуатації;
- розповсюджувати інформаційно-освітні матеріали з питань профілактики торгівлі людьми та проблем соціального захисту дітей і молоді;
- організовувати для педагогічних працівників, майстрів виробничого навчання та вихователів гуртожитків закладів професійної (професійно-технічної) освіти курси (спекурси) підвищення кваліфікації, інформаційні тренінги, заняття, круглі столи щодо протидії торгівлі людьми з особливим наголосом на випадки трудової експлуатації на території України,
- налагодити освітню роботу із батьками та законними представниками дітей з питань профілактики торгівлі людьми;
- порушити перед Представництвом Міжнародної організації з міграцій (МОМ) в Україні та Українським фондом «Благополуччя дітей» питання щодо сприяння у розробці інтерактивних освітніх матеріалів для учнів 1-4 класів та 5-6 класів закладів загальної середньої освіти щодо запобігання торгівлі людьми;

➤

➤

- **поширювати серед учасників освітнього процесу інформацію про діяльність:**

Кол-центру Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей за скороченими телефонними номерами:

1578 з питань протидії торгівлі людьми;

1588 з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей

Національної безкоштовної гаряча лінія з протидії торгівлі людьми та консультування мігрантів Представництва Міжнародної організації з міграцій (МОМ) в Україні

0 800 505 501 (безкоштовно зі стаціонарних)

527 (безкоштовно з мобільних)

www.527.org.ua

Національної дитячої «гарячої «лінії» 0 800 500 225 або 116 111 (для дзвінків з мобільного) та Національної «гарячої» лінії з попередження насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації 0 800 500 335 або 116 123 (для дзвінків з мобільного) Громадської організації «Ла Страда-Україна».